

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 12 februari 1925 kl. 4 e. m.

Första kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i reglementariska föreskrifter för riksdagen.

I en inom första kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 185, har herr *Bergström, David, m. fl.* hemställt,

dels "att, under förutsättning av oförmälda grundlagsbestämmelsers definitiva antagande, följande bestämmelser angående sättet för öppen omröstning införas i reglementariska föreskrifter för riksdagen, lämpligen såsom § 11:

§ 11 i reglementariska föreskrifter för riksdagen.

1:o. Skall omröstning enligt riksdagsordningen ske öppet, skola kammarens ledamöter, sedan voteringsproposition efter given varsel upplästs och justerats, intaga sina platser, varefter voteringspropositionen ånyo uppläses. Medan omröstning verkställles, må ingen bliva stående å gången.

2:o. Med undantag för de fall, varom i mom. 3 stadgas, uppmane talmannen därefter först de ledamöter, som vilja rösta för ja-propositionen, att resa sig från sina platser, varefter samma uppmaning riktas till de ledamöter, som vilja rösta för nej-propositionen. Om härvid talmannen finner tvekan kunna råda om omröstningens resultat eller någon av kammarens ledamöter begär rösträkning, verkställles votering medelst namnupprop.

3:o. Omröstning medelst namnupprop skall omedelbart äga rum, därest talmannen före omröstningens början så beslutar samt då omröstning skall ske jämlikt 65 § riksdagsordningen. Om vid den slutliga voteringen i visst ärende sist vid voteringspropositionens godkännande begäran om namnupprop framställles av minst $\frac{1}{10}$ av kammarens ledamöter, skall ock detta voteringsätt omedelbart användas; i detta fall skall jämväl i det tryckta protokollet antecknas, huru varje ledamot röstat.

4:o. Då omröstning medelst namnupprop skall äga rum, böra i vardera kammaren minst två ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet för att över omröstningen föra anteckning. Vid uppropet iakttages, att ledamöterna uppropas i den ordning, vari de innehava plats i samlingsalen, dock att vice talmännen först uppropas. Närvarande ledamot

avgiver vid uppropet något av följande svar: Ja, Nej, Avstår. Omedelbart efter det omröstningen avslutats, tillkännagiver talmannen resultatet för kammaren;

dels "att numreringen av paragraferna i reglementariska föreskrifter för riksdagen ändras och därav beroende hänvisningar korrigeras samt att första delens tredje punkt i nuvarande § 11 ändras på så sätt, att efter semikolon insättes följande: "och må sammanräkning av rösterna icke i någondera kammaren äga rum, förrän underrättelse ingått, att namnuppropet i medkammaren avslutats".

I en inom samma kammare väckt, likaledes till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 191, har herr *Rogberg* hemställt,

dels "att kammaren, om det vilande grundlagsändringsförslaget angående öppen omröstning av riksdagen tilläventyrs skulle antagas, för sin del ville besluta, att i reglementariska föreskrifter för riksdagen infördes en ny 11 § så lydande:

§ 11 i reglementariska föreskrifter för riksdagen.

1:o. Skall omröstning enligt riksdagsordningen ske öppet, skola kammarens ledamöter, sedan voteringsproposition efter given varsel upplästs och justerats, intaga sina platser, varefter voteringspropositionen ånyo uppläses. Medan omröstning verkställs, må ingen bliva stående å gången.

2:o. Med undantag för de fall, varom i mom. 3 stadgas, uppmane talmannen därefter först de ledamöter, som vilja rösta för ja-propositionen, att resa sig från sina platser, varefter samma uppmaning riktas till de ledamöter, som vilja rösta för nej-propositionen. Om härvid talmannen finner tvekan kunna råda om omröstningens resultat eller någon av kammarens ledamöter begär rösträkning, verkställs votering medelst namnupprop.

3:o. Omröstning medelst namnupprop skall omedelbart äga rum, därest talmannen före omröstningens början så beslutar samt då omröstning skall ske jämlikt 65 § riksdagsordningen. Om vid den slutliga voteringen i visst ärende sist vid voteringspropositionens godkännande begäran om namnupprop framställs av minst $\frac{1}{10}$ av kammarens ledamöter, skall ock detta voteringssätt omedelbart användas; i detta fall skall jämväl i det tryckta protokollet antecknas, huru varje ledamot röstat.

4:o. Då omröstning medelst namnupprop skall äga rum, böra i vardera kammaren minst två ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet för att över omröstningen föra anteckning. Vid omröstningen iakttages, att ledamöterna upppropas länsvis i den ordning de innehava plats i samlingsalen. Vid första omröstningen under riksdagen göres början med Stockholms stad, vid den andra omröstningen med närmast efterföljande län och så vidare enligt länsordningen i medlemsförteckningen. När-

varande ledamot avgiver vid uppropet något av följande svar: Ja, Nej, Avstår. Omedelbart efter det omröstningen avslutats, tillkännagiver talmannen resultatet för kammaren samt låter i kammaren anslå vilken länsbänk är i tur att börja vid följande omröstning:"

dels,

"att numreringen av paragraferna i reglementariska föreskrifter för riksdagen ändras och därav beroende hänvisningar korrigeras

samt att första delens tredje punkt i nuvarande § 11 ändras på så sätt, att efter semikolon insättes följande: 'och må sammanräkning av rösterna icke i någondera kammaren äga rum, förrän underrättelse ingått, att namnuppropet i medkammaren avslutats';

samt att vederbörande utskott behagade företaga de jämkningar i förslagets ordalydelse, som kunna finnas påkallade."

Beträffande de till stöd för omförmälda förslag framställda motiven får utskottet hänvisa till motionerna.

Vid 1922 års riksdag antogs såsom vilande ett förslag om ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen, vilket förslag genom konstitutionsutskottets memorial nr 1 förelagts innevarande riksdag till slutligt avgörande. I omförmälda grundlagsändringsförslag stadgas bl. a., att omröstning i riksdagens kamrar i regel skall ske öppet, utan att fullständiga bestämmelser rörande verkställandet av dylik omröstning meddelas. För det fall att det vilande grundlagsändringsförslaget slutligt antages, är det sålunda påkallat att fastställa erforderliga bestämmelser rörande tillvägagångssättet vid öppen omröstning.

Enligt de i förevarande motioner framlagda förslagen, vilka i huvudsak äro av samma innehåll, skulle bestämmelser rörande omröstningssättet införas i § 11 av reglementariska föreskrifter för riksdagen. Beträffande omröstningsmetoden föreslås i båda motionerna, att, därest rösträkning skall äga rum, omröstningen städs skall ske medelst namnupprop (*uppropsmetoden*), men att avgörandet under viss förutsättning skulle kunna, utan upprop, konstateras därigenom, att vederbörande meningsgrupper var i sin tur på talmannens anmodan resa sig från sina platser (*uppresningsmetoden*). Den först nämnda metoden, uppropsmetoden, skall omedelbart användas, *då* talmannen före omröstningens början så beslutar, *då* omröstning skall ske jämlikt 65 § riksdagsordningen samt *då* vid den slutliga voteringen i visst ärende begäran om namnupprop sist vid voteringspropositionens godkännande framställes av minst en tiondel av kammarens ledamöter; i detta sistnämnda fall skall jämväl i det tryckta protokollet antecknas, huru varje ledamot röstat. I andra fall, än nu sagts, skall uppresningsmetoden komma till användning; om emellertid, sedan uppresning ägt rum, talmannen finner tvekan kunna råda om omröstningens resultat eller någon ledamot begär rösträkning, skulle upprop företagas.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet anser det sålunda föreslagna systemet innebära en såvitt möjligt tillfredsställande lösning av spørsmålet om sättet för verkställande av öppen omröstning i riksdagens kamrar. Att rättighet att begära rösträkning städe hålles öppen för varje kammarens ledamot, synes ligga i omröstningsbegreppets natur. Likaledes lärer det, såsom i förslagen förutsättes, vara väl motiverat att i vissa fall omedelbart använda uppsprosmetoden. Å andra sidan synes en väsentlig fördel ligga däri, att tillfälle beredes till begagnande av uppsprosmetoden, en anordning, varigenom i vissa fall ett avgörande lätt och säkert kan vinnas utan att individuell rösträkning äger rum. Utskottet vill i detta sammanhang även betona, att denna metod i stor utsträckning användes i främmande länder och i vissa representantförsamlingar utgör det vanligaste sättet för omröstnings verkställande.

Beträffande de allmänna principerna för omröstningssättet ansluter sig utskottet alltså till motionärernas förslag. I fråga om bestämmelsernas utformning i denna del har utskottet ej heller något att erinra och kan sålunda, vad angår de i båda motionerna framställda likalydande förslagen till mom. 1—3 i § 11 av reglementariska föreskrifter, tillstyrka föreliggande förslag.

Beträffande sättet för namnuppsprosm verkställande, föreligga i motionerna i viss mån skilda förslag. Enligt motionen I: 185 skulle ledamöterna nämligen uppsprosmas i den ordning, vari de innehava plats i samlingssalen, dock att vice talmännen först uppsprosmas, varemot enligt motionen I: 191 uppsprosmet varje gång skulle påbörjas med en annan valkrets än vid föregående uppsprosm. Några avgörande skäl för att vid omröstning medelst namnuppsprosm frångå den vid uppsprosm eljest brukliga ordningsföljden synas utskottet icke hava förebragts, vartill kommer, att förändring i ordningsföljden vid varje nytt uppsprosm lättligen skulle leda till en viss osäkerhet och därigenom orsaka ökad tidsutdräkt. Utskottet vill sålunda tillstyrka det i motionen I: 185 framställda förslaget.

Enligt utskottets mening är det ändamålsenligt att, såsom i motionerna föreslås, införa bestämmelserna om öppen omröstnings verkställande i reglementariska föreskrifter för riksdagen, och synes härvid § 11 i oförmälda föreskrifter utgöra den lämpligaste platsen. Emellertid lärer det vara påkallat att bibehålla den nuvarande § 11 såsom sista moment i samma paragraf, då de här givna bestämmelserna om gemensam votering naturligt ansluta sig till de föreslagna nya stadgandena; härigenom vinnes jämväl den fördelen, att ändring av paragrafernas numrering och korrigerig av därav beroende hänvisningar bliva överflödiga.

Vad slutligen beträffar den i motionerna föreslagna ändringen i första delens sista punkt i nuvarande § 11, avseende att bringa denna i överensstämmelse med bestämmelserna rörande det nya omröstningssättet, anser sig utskottet icke böra tillstyrka densamma. Denna punkt synes nämligen, därest

den föreslagna omröstningsmetoden genomföres, utan olägenhet kunna utgå, då i detta fall något egentligt behov av densamma icke längre förefinnes.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att kammaren i anledning av motionerna I: 185 och I: 191 och under förutsättning, att det vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen av riksdagen antages och av konungen gillas, måtte för sin del besluta följande ändrade lydelse av § 11 i reglementariska föreskrifter för riksdagen:

§ 11.

1:o. Skall omröstning enligt riksdagsordningen ske öppet, skola kammarens ledamöter, sedan voteringsproposition efter given varsel upplästs och justerats, intaga sina platser, varefter voteringspropositionen ånyo uppläses. Medan omröstning verkställles, må ingen bliva stående å gången.

2:o. Med undantag för de fall, varom i mom. 3 stadgas, uppmane talmannen därefter först de ledamöter, som vilja rösta för ja-propositionen, att resa sig från sina platser, varefter samma uppmaning riktas till de ledamöter, som vilja rösta för nej-propositionen. Om härvid talmannen finner tvekan kunna råda om omröstningens resultat, eller någon av kammarens ledamöter begär rösträkning, verkställles votering medelst namnupprop.

3:o. Omröstning medelst namnupprop skall omedelbart äga rum, därest talmannen före omröstningens början så beslutar, samt då omröstning skall ske jämlikt 65 § riksdagsordningen. Om vid den slutliga voteringen i visst ärende sist vid voteringspropositionens godkännande begäran om namnupprop framställles av minst $\frac{1}{10}$ av kammarens ledamöter, skall ock detta voteringsätt omedelbart användas; i detta fall skall jämväl i det tryckta protokollet antecknas, huru varje ledamot röstat.

4:o. Då omröstning medelst namnupprop skall äga rum, böra i vardera kammaren minst två ledamöter, vilka talmannen därom anmodar, taga plats vid talmansbordet, för att över omröstningen föra anteckning. Vid uppropet iakttages, att ledamöterna uppropas i den ordning, vari de innehava plats i samlingsalen, dock att vice talmännen först uppropas. Närvarande ledamot avgiver vid uppropet något av följande svar: Ja, Nej, Avstår. Omedelbart efter det omröstningen avslutats, tillkännagiver talmannen resultatet för kammaren.

5:o. Då i fråga, varom uti 65 § riksdagsordningen förmäles, kammarna fattat stridiga beslut, och dessa ej på vederbörande utskotts förslag blivit sammanjämkade, åligger det utskottet att uppsätta för-

slag till voteringspropositioner för den omröstning, som, enligt nämnda §, skall för frågans avgörande i kamrarna äga rum. Sedan sådant förslag blivit godkänt, utsättes talmännen efter överenskomme dag för omröstning. Vid densamma iakttages, att votering över varje särskild fråga, som blir föremål för omröstning, bör i båda kamrarna samtidigt företagas.

Över var och en sådan omröstning i första kammaren skall protokoll genast därefter uppsättas, justeras och avsändas till andra kammaren, där sammanräkningen av båda kamrarnas ledamöters röster verkställs, varefter utgången av omröstningen ofördröjligen meddelas första kammaren och det utskott, som frågan handlagt.

Sådant ärende skall sättas främst på föredragningslistan för dagen.

Stockholm den 12 februari 1925.

På utskottets vägnar:

K. VON GEIJER.

Närvarande: herrar von Geijer, Bergström, David, Thulin, Hansson, G. W., Dahl, Reuterskiöld och Hellberg*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr Dahl, som anförde: "Det väsentliga syftet med kravet å öppen omröstning i riksdagen torde vara beredande av en ordning för fastställande av, huru ledamöterna röstat.

Detta syfte synes mig ändamålsenligast kunna vinnas genom avgivande av röstsedlar, betecknade med ledamots namn eller platsnummer i kammaren, och upptagande i protokollet eller bilaga därtill av uppgift å ledamöternas röstning. Denna ordning tillgodoser icke önskemålet av omedelbar offentlighet åt de särskilda ledamöternas röstning.

Men dylik omedelbarhet är, enligt min mening, ej önskvärd. Det sensationsmoment, som ingår i kravet på omedelbar kännedom om röstgivningen, faller utanför det legitima syftet med den öppna omröstningen. Och den — verkliga eller förmenta — påverkan, som ledamots röstning skulle kunna öva på annan ledamots röstgivning, bör ej främjas.

Jag har alltså kommit till den mening, att bestämmelserna om den öppna omröstningens verkställande borde utformas med tillämpning av ovan antydda förfarande.

Därest så skedde, skulle ordningen för uppropet äga mindre betydelse.

Vid det omröstningsförfarande, som utskottet förordar, synes mig herr Rogbergs förslag om namnuppprop med växlande början vara ändamålsenligt och alltså hava bort — med viss redaktionell jämkning — upptagas i utskottets förslag.”

2) av herr *Reuterskiöld*, som anfört: ”Utskottet har visserligen accepterat det utkast, som medföljde konstitutionsutskottets memorial, men varken givit detta den ur formell synpunkt önskvärda överarbetningen ej heller genom sin motivering stärkt eller förklarat dess innehåll. Utskottet synes utgå från den felaktiga uppfattningen, att upprensingsförfarandet vore ett slags i annan form framträdande acklamationsförfarande, som skulle nödvändigögra, att räkning måste medgivas, om blott en kammarledamot så begär. Vore detta fallet, så vore upprensingsförfarandet ingen omröstning i grundlagens mening och kunde icke tillstyrkas. Efter min mening är emellertid upprensingsförfarandet, som alltid förutsätter justering av bestämd voteringsproposition, ett verkligt omröstningsförfarande, som till förenkling kan med fullt fog användas, så snart det icke visat sig, eller av talmannen kan antagas, att stark meningsskiljaktighet föreligger, då räkning bör äga rum genom namnuppprop, så snart över huvud öppen votering ifrågakommer.

Men utskottet har därjämte åtminstone i lagtexten låtit bestå en sammanblandning av vad grundlagen åtskilt, nämligen votering och omröstning. Med votering menar grundlagen den akt, som efter acklamationsförfarandet kan av en var begäras och som omfattar två moment: voteringspropositionens bestämmande och justering å ena sidan samt å den andra vad grundlagen kallat omröstning, d. v. s. individuellt tillkännagivande, öppet eller hemligt, av anslutning till endera propositionen, samt bedömande av frågan, vilkendera av voteringspropositionens båda förslag därigenom erhållit majoritet. Vad ordningsstadgan eller de reglementariska föreskrifterna nu måste reglera, det är blott sättet för omröstning i denna mening.

Vidhållande min förut uttalade uppfattning, att bestämmelserna bort införas icke i reglementariska föreskrifter utan i ordningsstadga och arbetsordning samt därvid utformas klarare än vad nu skett, har jag, då motion härom nu ej förelegat, dock ansett mig kunna i huvudsak biträda det slut, vartill utskottet kommit, ehuru med reservation både mot motivering och formulering.”